

Tipologia și clasificarea amenințărilor și provocărilor la adresa securității internaționale

Această prezentare analizează complexitatea amenințărilor contemporane la adresa securității internaționale, oferind o tipologie detaliată și clasificarea provocărilor cu care se confruntă statele și organizațiile internaționale în contextul actual.

Autor: **Tatiana Busuncian**, dr. conferențiar universitar

Chișinău, 2025



Conținuturi, Obiective de referință și Termeni cheie

1

Conținuturi

- Noțiunea de amenințare la adresa securității internaționale
- Tipologia amenințărilor la adresa securității internaționale
- Noile amenințări asupra păcii și securității internaționale

2

Obiective de referință

- Să definească noțiunea de amenințare la adresa securității internaționale
- Să analizeze tipologia amenințărilor la adresa securității internaționale
- Să conștientizeze gradul de risc al fiecărui tip de amenințare
- Să se familiarizeze cu literatura în domeniu și cu sistemul de evaluare

Termeni-cheie:

tipologie • clasificare • provocări • amenințări • securitate internațională • noțiuni

Definiția noțiunii de amenințare la adresa securității internaționale

Denumită ca atare sau nu, **„amenințarea”**, fie că a fost exprimată prin cuvinte, fie prin gesturi, întotdeauna a reprezentat un pericol potențial. În limba română cuvântul „amenințare” provine din latină: **„minatio, -onis”**, cu sensul actual. Aceeași bază etimologică o are și termenul francez **„menace”** care semnifică *„o intenție ostilă vizând intimidarea”*.



- ❖ Amenințarea reprezintă un concept esențial în studiile de securitate, indicând un potențial pericol care poate destabiliza ordinea internațională și poate afecta negativ interesele fundamentale ale statelor și populațiilor.

Definiția noțiunii de amenințare la adresa securității internaționale

În contextul relațiilor internaționale, amenințarea reprezintă:

Definiție conceptuală

O situație, acțiune sau fenomen care prezintă potențialul de a cauza daune semnificative valorilor și intereselor fundamentale ale unui stat sau ale comunității internaționale.

Caracteristici esențiale

- Intenție ostilă sau potențial distructiv
- Capacitate de a produce efecte negative
- Caracter transfrontalier în era globalizării
- Manifestare multidimensională (politică, economică, militară etc.)

Relevanță contemporană

În secolul XXI, conceptul de amenințare s-a extins dincolo de dimensiunea militară tradițională, incluzând aspecte precum terorismul, schimbările climatice, instabilitatea economică și atacurile cibernetice.





Tipuri de amenințări

Începutul secolului XXI este marcat de transformări profunde ale mediului de securitate, iar momentul care reprezintă un reper esențial în istoria securității globale a fost atacul terorist de la New York din data de 11 septembrie 2001. De la acest eveniment, mondializarea interesului de securitate, adică globalizarea securității, a căpătat o importanță vizibil crescută, generând noi abordări la nivelul tuturor organismelor internaționale.

Sfera relațiilor internaționale între state este conturată de fenomenul globalizării, care în prezent este un proces ireversibil, aducând atât beneficii cât și dezavantaje. Fenomenul globalizării este complex, manifestându-se pe cinci dimensiuni importante ale vieții: politic, economic, social, tehnologic și mediu.

Amenințări politice

Stabilitatea politică a fiecărui stat în parte generează stabilitatea regională și, implicit, stabilitatea politică mondială. Dar istoria omenirii și mediul actual de securitate mondială dovedesc faptul că idealul de stabilitate politică mondială nu poate fi atins.

În general, amenințările politice sunt generate de acțiuni de natură să încalce ordinea de drept a unui stat sau a unor organizații internaționale.

La nivel politic se disting amenințări de origine ideologică sau națională care, la rândul lor, pot fi:

intenționale

și

structurale



Amenințările intenționale

Amenințările intenționale reprezintă acțiuni deliberate care vizează subminarea stabilității politice și a ordinii de drept, punând în pericol securitatea națională și internațională.

Regimuri opresive

Încălcarea drepturilor omului prin instituirea și menținerea diferitelor forme de regimuri politice (dictatorial, fundamentalist)

Contestarea suveranității

Nerecunoașterea identității, suveranității și indivizibilității unor state de către alte state

Grupări etnice ostile

Acțiuni ale unor grupări etnice ostile statului ce au ca rol să aducă atingere suveranității și indivizibilității statelor respective

Sprijin pentru mișcări separatiste

Sprijinirea unor formațiuni politice sau paramilitare care urmăresc destabilizarea statelor

Ingerințe externe

Amestecul în afacerile interne ale unui stat de către alt stat, încălcând principiile dreptului internațional

Discriminare instituțională

Neaplicarea unitară și echitabilă a criteriilor pentru includerea tuturor statelor care intenționează să facă parte din diferite organizații internaționale de securitate

Amenințările structurale

Amenințările structurale derivă din evoluția sistemului social global în care anumite entități pot deveni anacronice în ansamblul relațiilor bilaterale. Ele apar atunci când principiile organizatoare ale două state se contrazic între ele, într-un context în care nu-și pot ignora existența reciprocă.

Amenințările structurale pot avea la bază unele incompatibilități dintre diferite structuri supranaționale și statele din compunerea acestora. Integrarea în anumite structuri de securitate comportă riscuri precum:

- Transferul de prerogative naționale către structura integratoare, situație care poate fi percepută ca o pierdere de suveranitate
- Impunerea unui sistem de norme comune, nu întotdeauna compatibil cu cel specific național
- Crearea de instituții destinate legăturii cu organisme supranaționale, care funcționează după norme nearmonizate cu legislația statelor pe teritoriul cărora ființează



Amenințări politice: Aspecte structurale

La nivelul relațiilor dintre state, amenințările de ordin structural pot viza:



Cosuveranitatea asupra unor teritorii

Dispute teritoriale și conflicte de suveranitate care pot genera tensiuni internaționale și instabilitate regională



Subordonarea partidelor etnice

Subordonarea unor partide organizate pe criterii etnice de pe teritoriul altor state, subminând procesele democratice și autonomia politică



Extrateritorialitatea legislativă

Aplicarea legislației unui stat pe teritoriul altui stat, încălcând principiile suveranității și creând conflicte juridice internaționale

Gama amenințărilor de natură politică se completează permanent cu noi forme și tehnici. Contracararea acestora este o activitate neîntreruptă, care presupune metode adecvate și acțiuni tip „Joint” (colaborare între multiple instituții și state).



Amenințări economice

Economia de piață reprezintă în prezent singura formă viabilă de dezvoltare și prosperitate economică, chiar dacă aceasta prezintă riscuri inerente. Totodată, economia de piață stimulează dezvoltarea și creșterea atât a competitivității, producției și consumului, cât și a schimburilor economice între state.

Prosperitatea și dezvoltarea economică a unei țări reprezintă unul din pilonii de putere politică a acesteia în interior, dar și în relațiile externe cu alte state.

Politici economice neadecvate

Impunerea unor politici economice de natură să ducă la pauperizarea populației și îmbogățirea unor categorii sociale, generând totodată și amenințări sociale

Practici economice neloiale

Aplicarea unor jocuri de piață ce contravin principiului concurenței loiale, distorsionând relațiile economice internaționale

Monopoluri și resurse limitate

Monopolul asupra resurselor și materiilor prime, precum și asupra unui anumit palier de piață, creând dependențe economice

Presiuni demografice și migrație

Raportul disproporționat dintre resurse limitate și creșterea demografică, aspect ce determină migrația populației către țările prospere

Disparități de dezvoltare

Disparitățile de dezvoltare economică regionale, dar și în cadrul aceluiași stat, care generează tensiuni sociale și instabilitate

Amenințări economice: Implicații globale

Dezvoltarea economică a statului este în strânsă corelație cu capacitățile militare ale acestuia, situație care determină nu numai stabilitatea și securitatea pentru statul însuși, dar și pentru securitatea regională și chiar globală.

! Amenințările economice sunt un catalizator pentru alte tipuri de amenințări, aducând cu ele la pachet amenințări politice, sociale și/sau de mediu.

- Problemele sărăciei și subdezvoltării, ale marilor discrepanțe economice și sociale la scară planetară au dominat dezbaterile summit-urilor de la Monterrey și Johannesburg.
- Abordarea problemelor sociale la scară globală ține de drepturile și libertățile cetățenești, de valorile democrației.
- Există o legătură directă între democrație și dezvoltarea economică și socială a unei națiuni. Nu poate exista o democrație dezvoltată într-o țară săracă.

Amenințările economice pot fi considerate ca un atac la adresa securității în condițiile în care acțiunea externă conștient dirijată duce la pierderi materiale, presiuni asupra diferitelor instituții și chiar prejudicii substanțiale asupra sănătății și longevității populației statului țintă.



Amenințări militare

Amenințările militare au fost considerate, în trecut, ca fiind principalul tip de amenințare la adresa securității globale.

Acțiunea militară a unui stat împotriva altui stat produce fără echivoc pierderi economice și umane, uneori irecuperabile.

Războiul hibrid

Termenul de război hibrid a apărut pentru prima dată în articolele de specialitate în anul 2006, după confruntarea din Liban dintre Israel și Hezbollah. Acest tip de război a fost utilizat de Rusia în cazul anexării Crimeei (2014), NATO considerând că această anexare este nelegală atât din perspectiva relațiilor internaționale, cât și din perspectiva metodelor utilizate.

În cazul crizei din Ucraina, această formă de război modern este utilizată prin:

- Atacuri cibernetice
- Utilizarea soldaților fără însemne militare ("micii oameni verzi")
- Dificultatea distingerii combatanților de populația civilă
- Manipularea minorităților etnice
- Propagandă și război informațional



Amenințări militare: Războiul modern



Purtarea unui război hibrid reprezintă o amenințare gravă la securitatea globală, întrucât contracararea acțiunilor unui astfel de război este greu de realizat, datorită caracterului iminent și nepredictibil de producere a acestor acțiuni, dar și din punct de vedere al legalității și legitimității ducerii unui astfel de război.

Războiul bazat pe rețea (RBR)

Dezvoltarea tehnologiilor militare a generat conceptul de Război bazat pe rețea, care este un concept operațional specific societății informaționale, *„care se bazează pe superioritatea informațională, definită de capacitatea forțelor proprii de a colecta, prelucra și disemina un flux neîntrerupt de informații, concomitent cu perturbarea capacității inamicului de a realiza aceleași activități”*.



Riscuri ale războiului bazat pe rețea

- Vulnerabilitate la atacuri cibernetice
- Dependență crescută de tehnologie
- Costuri ridicate pentru achiziția tehnologiilor avansate
- Asimetria între combatanți cu niveluri diferite de dezvoltare tehnologică

Războiul bazat pe rețea a fost folosit în Irak și în Afganistan, evidențiind atât avantajele capabilităților de rețea, cât și vulnerabilitățile inerente.

Evoluția tehnologiilor militare transformă radical natura conflictelor contemporane, introducând noi dimensiuni ale amenințărilor la adresa securității internaționale.

Amenințări sociale



Amenințările sociale sunt generate de politica pe care statele o duc în interiorul lor, dar și în relațiile cu alte state. Acestea își au originea în interiorul statului, iar lipsa unor soluții din partea autorităților creează premise clare de externalizare, transformându-le în amenințări sociale la nivel regional sau global.

Nemulțumirile sociale de orice natură perturbă securitatea națională, iar nerezolvarea sau întârzierea soluționării conflictelor de ordin etnic, religios, de muncă, de asigurări sociale etc. reprezintă un factor de instabilitate a statului respectiv.

În ultimele decenii, comunitatea internațională s-a implicat direct și activ în găsirea de soluții pentru conflictele de natură etnico-religioasă, prin abordarea unor strategii de contracarare și prevenire a acestor amenințări.

Surse majore de amenințări sociale:

Conflicte etnico-religioase
Tensiuni între diferite grupuri etnice sau religioase care pot escalada în violență și instabilitate socială

Extremism și radicalizare
Dezvoltarea fenomenului de extremism etnic sau religios cu cauze multiple și consecințe grave

Inegalități sociale
Discrepanțe majore în accesul la resurse, educație și oportunități între diferite grupuri sociale

Nemulțumiri populare
Proteste și mișcări sociale generate de probleme economice, politice sau de drepturi civile

Amenințări de mediu



Protecția mediului reprezintă o problemă de interes comun pentru întreaga omenire. Dezvoltarea industriei, precum și exploatarea nerațională și necontrolată a resurselor naturale au atras degradarea mediului, manifestată prin dezechilibre naturale cu caracter transfrontalier și iminent.

Încălzirea globală este provocată de acumularea în atmosferă a unor cantități periculoase de gaze, care au ca efect subțierea stratului de ozon, determinând producerea „efectului de seră”.

Acest efect aduce fenomene catastrofale precum:

- Topirea calotelor polare
- Ridicarea nivelului mărilor
- Pierderea fertilității solurilor

⊗ Amenințări viitoare critice

Se apreciază că amenințarea cea mai mare pentru umanitate în următorii 30-50 de ani va fi lipsa resurselor de hrană. Ca urmare a afectării solului, producerea hranei prin agricultură este pusă în pericol.

Alte amenințări de mediu:

- Creșterea demografică necontrolată
- Transferul sau exportul ilegal al deșeurilor periculoase
- Catastrofele naturale de intensitate mare
- Acumulările necontrolate de echipamente militare care degradează mediul
- Amplificarea infracțiunilor la adresa mediului
- Limitarea accesului statelor subdezvoltate la tehnologii nepoluante

Amenințări cibernetice

Dezvoltarea sistemului informatic, în ultimele două decenii, ca urmare a evoluției tehnologiilor digitale, a facilitat munca în diverse domenii, ajungându-se la utilizarea acesteia la nivel instituțional și strategic.

Spațiul cibernetic se caracterizează prin:

- Lipsa frontierelor fizice
- Dinamism și evoluție rapidă
- Anonimat și dificultatea atribuirii atacurilor

Aceste caracteristici generează deopotrivă oportunități de dezvoltare a societății informaționale, cât și riscuri la adresa funcționării acesteia, atât la nivel individual și statal, cât și transfrontalier.

Domeniul securității cibernetice a început să capete noi dimensiuni odată cu:

- Creșterea gradului de automatizare a prelucrării datelor
- Extinderea și amplificarea amenințărilor cibernetice
- Dependența crescândă a infrastructurilor critice de sistemele informatice

Evoluția contextului geopolitic a impus o nouă paradigmă a culturii securității naționale, în care dimensiunea cibernetică capătă o importanță crescândă alături de celelalte domenii care vizează securitatea națională.



Alături de beneficiile incontestabile pe care informatizarea le induce la nivelul societății moderne, ea introduce și vulnerabilități semnificative, astfel că asigurarea securității spațiului cibernetic trebuie să constituie o preocupare majoră pentru toți actorii implicați.

Amenințări cibernetice: Dimensiuni globale



În prezent, spațiul cibernetic are un caracter global, fiind în permanentă dezvoltare și permițând comunicarea și relaționarea persoanelor din orice țară, fără restricții de frontieră.

Totodată, spațiul cibernetic reprezintă și o infrastructură critică, având în vedere faptul că prosperitatea economică și securitatea unor state dezvoltate se bazează pe sistemul informatic. Astfel, asigurarea securității spațiului cibernetic reprezintă o prioritate în cazul țărilor dezvoltate ca SUA, Germania, Anglia, Canada etc.

De asemenea, rețelele de socializare din mediul virtual reprezintă o sursă de recrutare de noi adepți pentru grupările teroriste, mai ales din rândul tinerilor, amplificând amenințările clasice prin intermediul tehnologiei.

Concluzii

Sfera relațiilor internaționale dintre state este conturată de fenomenul globalizării, care în prezent este un fenomen ireversibil, aducând atât beneficii cât și dezavantaje. Fenomenul globalizării este complex, manifestându-se în dimensiunile politică, economică, socială, tehnologică și de mediu.

Atacuri asupra infrastructurilor critice

Vizează sisteme de control industrial, rețele energetice, transporturi, telecomunicații

Spionaj cibernetic

Sustragerea de informații sensibile, secrete de stat sau proprietate intelectuală

Operațiuni de influențare

Diseminarea de informații false pentru manipularea opiniei publice și a proceselor democratice

Criminalitate informatică

Fraude financiare, furt de identitate, ransomware și alte activități ilicite online

Concluzii privind evoluția amenințărilor

Lumea de mâine ar trebui să fie o proiecție a celei din prezent. Cu siguranță că în anii care vor urma, tendințele care se manifestă acum, lăsate la voia întâmplării, vor putea să se maturizeze, transformându-se în pericole directe sau, cu aportul tuturor actorilor internaționali, vor fi eliminate de pe marea scenă a lumii. Totul depinde de modul cum înțelegem și reușim să pregătim prezentul pentru viitor.

Percepția reală și reacția adecvată la amenințările existente sau emergente la adresa securității reprezintă doar un demers al acestei activități cu o importanță majoră în întărirea încrederii dintre state.

Aceasta este o condiție *sine-qua-non* a realizării spiritului de echipă în lupta împotriva tarelor secolului XXI și construirea unui sistem de securitate internațional stabil.

 Progres social și prosperitate economică fără securitate nu vor putea exista, iar lumea, pe zi ce trece, devine tot mai conștientă de această axiomă.



Viitorul securității internaționale depinde de capacitatea comunității globale de a dezvolta mecanisme eficiente de cooperare și coordonare pentru abordarea amenințărilor complexe ale secolului XXI.

Concluzii privind evoluția peisajului de securitate

Transformarea amenințărilor tradiționale

Amenințările la nivel național s-au schimbat, implicând acum acțiuni ale unor actori non-statali, care duc la proliferarea unor fenomene precum crima organizată, traficul de droguri, terorismul etc.

Interdependența securității

Securitatea internațională tinde tot mai mult să-și manifeste caracterul indivizibil, iar comunitatea internațională este tot mai conștientă de răspunderile ce îi revin.

Multiplicarea surselor de risc

Conflictele interstatale, degradarea mediului înconjurător, masele mari de refugiați, pandemiile și atacurile cibernetice constituie noi riscuri pentru securitatea globală.

Provocările globalizării

Globalizarea profilează o șansă reală de dezvoltare, însă aceasta depinde de capacitatea statelor de a exploata eficient aceste oportunități, în caz contrar, țările care nu răspund acestor exigențe riscă să piardă șansa de a beneficia de efectele pozitive ale globalizării.

Astăzi, securitatea națională necesită o raportare permanentă la diferite tipuri de amenințări din mediul extern: terorismul, proliferarea armelor de distrugere în masă, crima organizată, migrația ilegală, insecuritatea frontierelor, conflictele, pandemiile și altele. Orice demers național de proiectare a unei strategii de securitate va trebui să țină cont de complexitatea și fluiditatea mediului actual internațional de securitate.

Sarcini de autoevaluare

01

Analiza conceptuală

Interpretați noțiunea de amenințare la adresa securității internaționale în contextul evoluțiilor contemporane.

02

Clasificarea amenințărilor

Analizați și estimați tipologia amenințărilor la adresa securității internaționale, identificând caracteristicile distinctive ale fiecărei categorii.

03

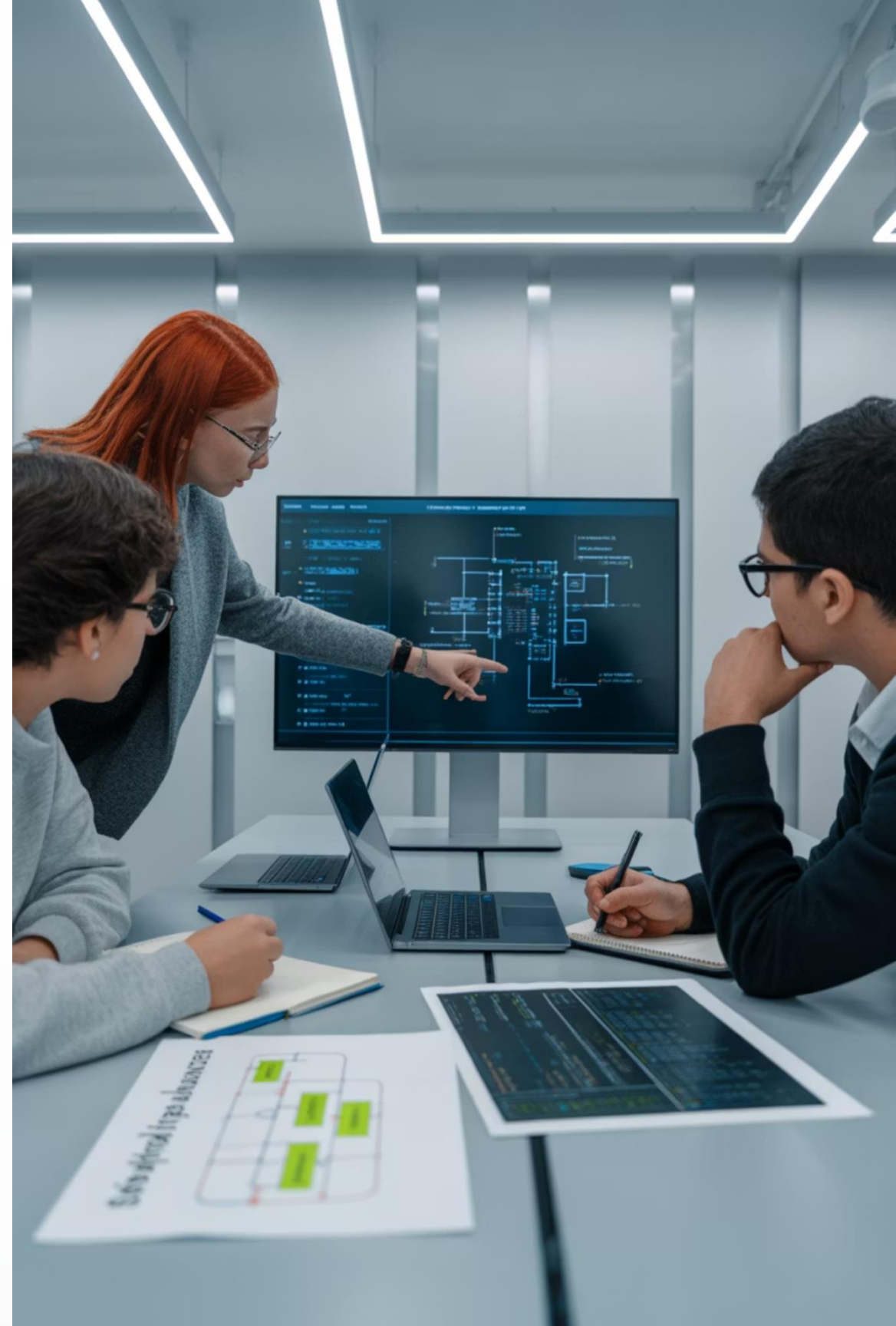
Evaluarea gradului de risc

Determinați și argumentați gradul de risc al fiecărui tip de amenințare, utilizând criterii precum probabilitatea, impactul și capacitatea de răspuns.

04

Identificarea tendințelor emergente

Evaluați noile amenințări asupra păcii și securității internaționale și propuneți măsuri de contracarare eficiente.



Teme pentru lucrul individual

În baza clasificărilor prezentate, estimarea tipologiei amenințărilor la adresa securității internaționale.

Identificarea și aprofundarea noțiunii de amenințare la adresa securității internaționale.

Proiectarea într-un tabel comparativ a amenințărilor intenționale și structurale, evidențiind diferențele fundamentale.

Evaluarea obiectivă a riscurilor și amenințărilor de securitate, identificarea mijloacelor de prevenire și stabilirea cadrului de colaborare internațională.

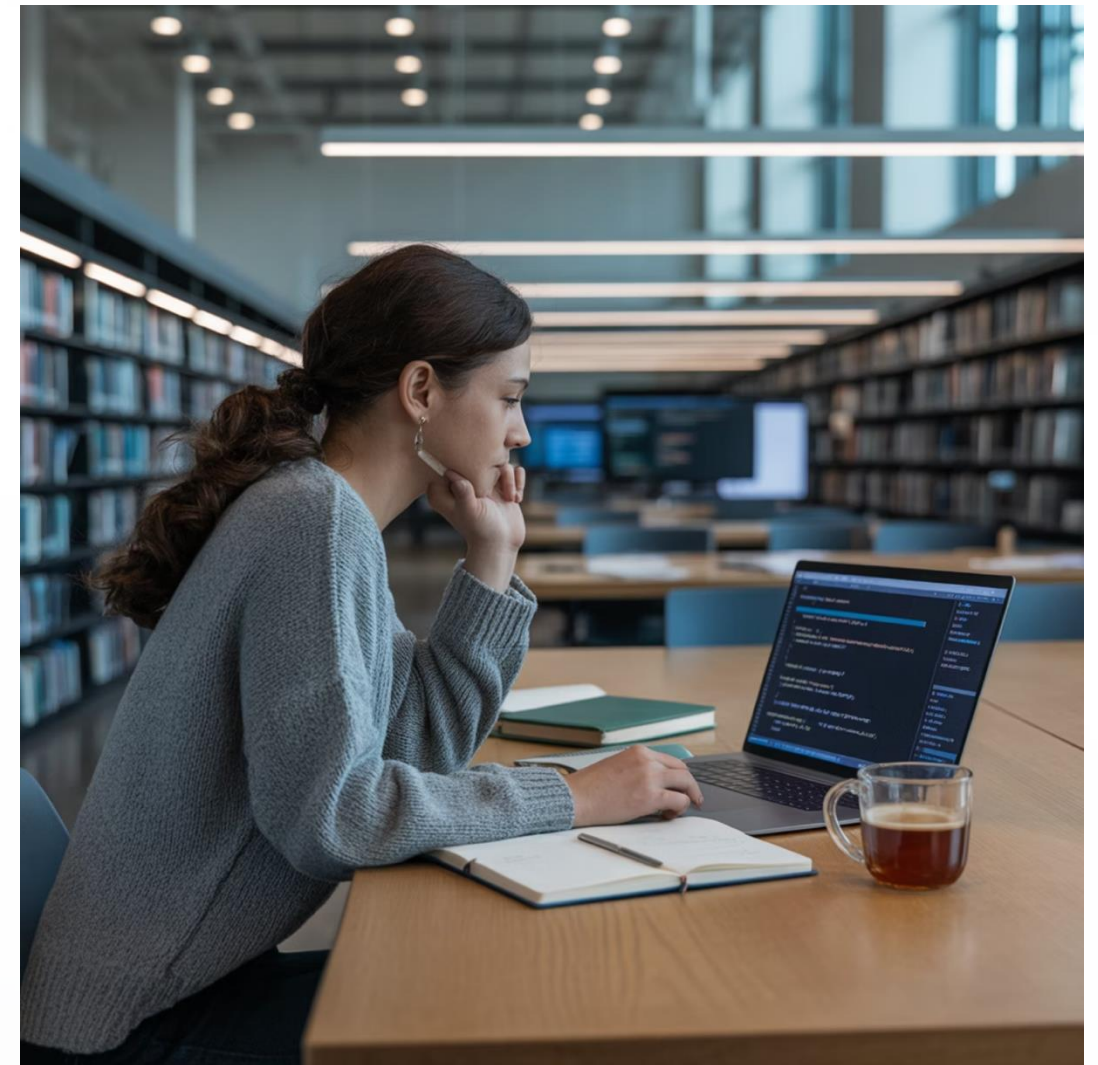
Lucrul individual va fi evaluat în funcție de:

- Profunzimea analizei conceptuale
- Utilizarea adecvată a literaturii de specialitate
- Capacitatea de sinteză și organizare a informațiilor
- Aplicarea conceptelor teoretice la studii de caz concrete
- Originalitatea perspectivei și a concluziilor

Argumentarea gradului de risc al fiecărui tip de amenințare, cu exemple concrete din contextul actual.

Evaluarea noilor amenințări asupra păcii și securității internaționale, cu accent pe provocările contemporane.

Analiza perspectivei prevenirii și soluționării noilor amenințări prin dezvoltarea capacităților de cercetare și analiză.



Bibliografie selectivă

Lucrări fundamentale

- Alexandrescu, Gr. *Amenințări la adresa securității*. București, 2004.
Accesibil la:
http://cssas.unap.ro/ro/pdf/_studii/amenintari_la_adresa_securitatii.pdf
- Balaban, C. Gh. *Securitatea și dreptul internațional, Provocări la început de secol XXI*. București: C.H. Beck, 2006.
- Buzan, B. *Popoarele, statele și teama*. Chișinău: Cartier, 2012.

Articole și studii

- Chiba, M. *Noi amenințări la adresa securității globale*. Accesibil la:
<http://www.spodas.ro/revista/index.php/revista/article/viewFile/179/178>
- Ene, D. *Amenințări la adresa păcii și securității în epoca contemporană*.
Accesibil la:
<http://www.arduph.ro/domenii/protectie-persoane-si-bunuri/in-caz-de-conflict-armat/amenintari-la-adresa-pacii-si-securitatii-in-epoca-contemporana/>

Resurse suplimentare

- Frunzeti, T. *Globalizarea securității*. București: Militară, 2007.
- Mureșan, L. Pop, A., Bonciu, F. *Studiul nr.4 – Politica europeană de securitate și apărare – element de influențare a acțiunilor României în domeniul politicii de securitate și apărare*. Institutul European din România – Studii de impact (PAIS II), București, 2004.

Pentru informații suplimentare și resurse actualizate, consultați biblioteca facultății și bazele de date academice disponibile.